

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

P R O G R A M A

PENTRU EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

**DISCIPLINA DE EXAMEN:
ARTELE SPECTACOLULUI (ARTA ACTORULUI)**

2015

NOTĂ DE PREZENTARE

Prezenta programă urmărește să înlesnească pătrunderea în teoria modernă a artei actorului, pentru a da posibilitatea profesorilor din învățământul preuniversitar să-și structureze cunoștințele și activitatea didactică în așa fel încât să poată urmări, în mod coerent, un traseu unitar. Finalitatea studiului artei actorului este complexă:

- aduce o contribuție importantă la formarea personalității tinerilor elevi
- dezvoltă abilitățile de comunicare intrapersonală și exprimarea sinelui
- dezvoltă abilitățile de comunicare interpersonală și capacitatea de a lucra în echipă
- favorizează autocunoașterea și exprimarea autentică
- dezvoltă creativitatea, capacitatea de adaptare și inovare
- dezvoltă capacitatea de a crea strategii pentru rezolvarea diverselor probleme/situații
- dezvoltă simțurile, capacitatea de observare și de interacțiune cu mediul
- dezvoltă inteligența emoțională
- dezvoltă abilitățile motrice și vocale
- favorizează managementul emoțiilor și exersează răspunsul adecvat în situații de criză
- pune în lumină virtualități latente, dezvoltă potențialul individual etc.

În acest scop e foarte important ca Arta Actorului să nu fie privită în chip „tradiționalist” sau „meșteșugăresc”, ca mimare sau ilustrare a unui text sau ca un sistem mai încheiat sau mai puțin încheiat de „tehnici”. În toate marile școli de teatru contemporane, arta actorului deschide un câmp vast de experimentare, de descoperire și autocunoaștere, de cunoaștere și interrelaționare umană.

În cartea sa „O poetică a artei actorului”, profesorul Ion Cojar spune: „Formarea e un delicat proces de recuperare a totalității umane, a întregului potențial individual, un complex formator de noi deprinderi, specifice unei activități de performanță spirituală și psiho-fizică, de depășire a limitelor omului comun. Clasa de arta actorului e un atelier de experimentare și de recuperare a celor cinci simțuri, a tuturor tipurilor de memorie și imaginație, precum și a tuturor proceselor psihice de prelucrare efectivă, nu doar superficial simbolică și mimată a informațiilor senzoriale obținute prin raportarea corectă, onestă, la obiectele statice și subiectele dinamice, vii, precum și la evenimentele din mediul înconjurător, în relația permanentă cu dinamica situațiilor și prin respectarea strictă a temelor și a regulilor stabilite, până la însușirea mecanismului specific al creativității actorului, acela de a transforma convenția (tema propusă) în realitate psihică procesual obiectivă care determină în mod natural, organic și comportamentele adecvate” (Ion Cojar, *O poetică a artei actorului*, Ed. Unitext, 1996).

Programa de față se adresează absolvenților instituțiilor de învățământ superior artistic care vor desfășura activități didactice în cadrul ariei curriculare Arte din învățământul preuniversitar.

Prezenta programă urmărește:

- consolidarea pregătirii de specialitate corespunzătoare competenței didactice, a profesorului de Artă teatrală - arta actorului;
- actualizarea bazei teoretice și practice privitoare la aspectele didactice fundamentale care se leagă de realizarea educației artistice în învățământul general și de specialitate;
- corelarea conținuturilor de specialitate cu planul cadru și curriculum național al actualei reforme în învățământ;
- rezolvarea problemelor de didactică în procesul de învățământ – predare, învățare, evaluare la diferite specialități, ținând cont de ciclurile curriculare, dar și de nivelul aptitudinilor artistice ale elevilor;
- dezvoltarea capacităților de interpretare intra și interdisciplinare a conținuturilor și de formare a unei culturi curriculare.
- valorificarea conținuturilor disciplinei prin construirea unui demers didactic modern, prin proiectare structurată, prin organizarea unor activități de învățare centrate pe nevoile și interesele elevilor, care să faciliteze învățarea eficientă de către elevi a conținuturilor specifice disciplinei;
- dezvoltarea capacităților de evaluare a cunoștințelor și deprinderilor dobândite de elevi cu ajutorul întregului set de instrumente și tehnici de evaluare și reglarea demersului didactic pe baza interpretării informațiilor oferite de rezultatele evaluării.

Pentru a realiza transferul deprinderilor artistice, în cadrul căruia se obține modelarea intenționată a personalității elevului ca viitor consumator de artă sau viitor artist, cadrul didactic trebuie să utilizeze forța educativă a exemplului personal. Astfel, profesorul de educație artistică sau de educație artistică specializată produce dovada concretă a faptului că stăpânește în mod profesionist disciplina pe care o predă, înlăturându-se astfel posibile cazuri de impostură sau de degradare în timp a capacităților artistico-interpretative ale cadrelor didactice. Totodată, proba practică constituie o garanție a profesionalismului în învățământului artistic.

Programa de față cuprinde teme de specialitate din programele școlare pentru învățământul preuniversitar, precum și teme din didactica generală aplicată la metodică specialității.

Prezenta programă este valabilă și pentru absolvenții aparținând minorităților naționale.

Artă teatrală - Arta actorului

- Arta actorului
- Didactica specialității
- Istoria teatrului românesc și a teatrului universal

ARTA ACTORULUI

BIBLIOGRAFIE OBLIGATORIE (SPECIALITATE ȘI DIDACTICA SPECIALITĂȚII):

1. ARTAUD, Antonin, *Teatrul și dublul său*, Ed. Echinox, Cluj-Napoca, 1997
2. BROOK, Peter, *Spațiul gol*, Editura Unitext, trad. Marian Popescu, 1997 și Editura Nemira 2014
3. COJAR, Ion, *O poetică a artei actorului*, Ed. Paideia în colaborare cu Unitext, ediția a III-a, 1998
4. COLCEAG, Gelu, *Rolul – partitura concretă a actorului între gând și acțiune*, revista *Concept*, vol. 4/nr. 1/2012, Unatc Press
5. GROTHOWSKI, Jerzy, *Spre un teatru sărac*, Editura Unitext, trad. G. Banu și Mirella Nedelcu-Pătureanu, Buc., 1998
6. ROTTER, Sylvia, Sindelar Brigitte, *Sus cortina!...pentru viață. Pedagogie teatrală – jocuri și exerciții*, trad. Sabina Topală-Ardelean, Buc., Unatc Press, 2014
7. SPOLIN, Viola, *Improvizație pentru teatru*, trad. Mihaela Bețiu, Unatc Press, 2008 (ediția completă) și 2014 (ediția prescurtată)
8. STANISLAVSKI, Konstantin Sergheevici, *Munca actorului cu sine însuși*; trad. Lucia Demetrius și Sonia Filip, ESPLA, București, 1955; trad. Raluca Rădulescu, editura Nemira, Buc., (vol. 1) 2013, (vol. 2) 2014.

TEME:

I. Jocurile teatrale

- Sistemul de învățământ bazat pe Jocuri teatrale dezvoltă gândirea, capacitatea de structurare a problemelor de rezolvat (temelor), de creare a strategiilor necesare rezolvării lor, stimulează intuiția, încurajează experimentarea și descoperirea proprie, dezvoltă comportamentul organic (primul pas și cel mai important al dezvoltării artistice), dezvoltă toate abilitățile psiho-fizice necesare relaționării cu mediul înconjurător și cu partenerii de joc (abilități translate apoi în mod inconștient, deci fără efort, în viața cotidiană).
- Diferența dintre Joc și joacă (jocul din curtea școlii, jocul de cabană, etc.) – Jocul are reguli proprii, pe care copilul le respectă de bunăvoie.¹ Regulile jocului teatral – formează cadrul de experimentare, focusează energia spre îndeplinirea unui obiectiv și stimulează creativitatea (omnime circumstanțelor situației scenice ce va fi studiată mai târziu).
- Caracteristicile jocului – vezi Viola Spolin, *Improvizație pentru teatru* (Unatc Press 2008), capitolul „Experiență creatoare” (p. 49-66).
- Importanța lucrului în grup (de la jocurile de grup și la cele individuale) – teatrul este o artă colectivă (vezi Stanislavski și Viola Spolin).
- descoperirea instrumentelor de lucru prin intermediul Jocurilor teatrale (**Punctul de concentrare** – vezi Viola Spolin, op. cit., p. 70)
- arta actorului ca rezolvare de probleme (de la punctul de atenție la PDC și de aici la problema de rezolvat prin acțiune – vezi Viola Spolin, op. cit., p. 68).
- evoluția de la Jocul teatral la exercițiul de improvizație, complex, conținând parametrii **Situației scenice**: Unde, Cine, Ce, De ce (Cu ce scop, Cu ce motivație). (Viola Spolin și Colceag, Gelu, *Rolul – partitura concretă a actorului între gând și acțiune*, revista *Concept*, vol. 4/nr. 1/2012)

II. Exercițiile de improvizație creează deprinderea ca, utilizând PDC-ul, acționând în mod personal și autentic pentru rezolvarea problemei, comportamentul elevului să fie organic (nealerat de situația convențională propusă de text, de condiția specifică disciplinei: lucrul în grup. Grupul poate fi uneori divizat – o parte acționează, cealaltă privește, rămânând partener egal în experiența comună.)

- ambele grupuri vor analiza obiectiv experiența comună (vezi *Evaluare* – Viola Spolin, op. cit., p. 74, vezi *Etichete și/sau Concepte* – p. 83, *Evitarea Cum-ului* – p. 84)
- etapizarea exercițiilor de improvizație se va face *de la simplu la complex*. Metoda de învățare prin joc, având ca obiectiv obținerea manifestării autentice, totale, organice a individului, este în mod necesar o metodă cumulativă, de experimentare, rezolvare de probleme și descoperire personală: exerciții pentru simțuri, exerciții în care se introduc parametrii situației scenice – *Unde, Cine, Ce* și apoi, cel mai important, cel care motivează acțiunea scenică și definește *Cine-le – Cu ce scop?*

În această perioadă, a studiului preuniversitar cu specific teatral, *Cine-le* va fi întotdeauna persoana, conform principiului stanislavskian *Eu în situația dată*². Dacă, în timpul studiului, persoana devine *personaj*³ acesta este un lucru firesc,

¹ Solomon Marcus, *Artă și știință*, Ed. Eminescu, București, 1996, p. 74, 75, 76

„Gândirea înaintază, prin joc, de la cunoscut la necunoscut, de la previzibil la imprevizibil, de la sigur la problematic, de la nimereală la strategie, jocul nu se asociază facilului și neseriosului, ci creației și sensibilității.”

datorat specificului exercițiilor, implicării elevului în situația dată, datorită capacității sale de asumare organică și a funcționării imaginației substitutive, dar obținerea personajului nu va fi în niciun caz un scop în sine. Omul-rol va fi întotdeauna egal cu omul-artist, în infinitatea de combinații posibile ale circumstanțelor situațiilor scenice și ale temelor date. [Pentru cursurile cu elevii claselor I-VIII - vezi Viola Spolin, ediția 2008, capitolul *Copiii și teatrul*⁴.]

Unul dintre principiile fundamentale ale metodei jocurilor teatrale, alături de *autenticitate*, este cel al *procesualității* (vezi Viola Spolin, *Expresia colectivă*, p. 20, ediția 2014): Procesul este mai important decât succesul, drumul spre adevăr mai important decât adevărul însuși. Atât la nivelul jocului teatral, cât și al exercițiilor de improvizație sau al textelor individuale sau de grup (scene din dramaturgie) procesualitatea se referă la gândirea efectivă în situația propusă, la încasarea, prelucrarea datelor oferite de regulile jocului/circumstanțele situației și de urmărirea Punctului de concentrare (pentru atingerea Scopului).

III. Abordarea textului

Prima etapă a studiului artei actorului la nivel preuniversitar este preponderent *non-verbală*. Antrenamentul psiho-fizic, jocurile teatrale și exercițiile de improvizație fac parte din această metodă non-verbală, ce pregătește în mod ideal elevul pentru problemele de abordare a textului deoarece îl ajută să deprindă la nivel organic instrumentele de lucru, aceleași într-un joc, ca și într-o scenă, - Punctul de concentrare, urmărirea Scopului, implicarea în circumstanțele date, procesualitatea efectivă.

Gradul de dificultate al textelor abordate va crește treptat (de la literatura pentru copii și tineret, până la poezii/povestiri de genul celor din *La liliaci* de Marin Sorescu sau la complexitatea versului eminescian), în funcție de dezvoltarea organică individuală și a grupului.

Etapele utilizării textului vor fi următoarele:

- în cadrul exercițiilor de improvizație se pornește de la text improvizat (exerciții pentru elementul *Unde*, de exemplu) și se continuă cu schimbul de replici date de profesor (exerciții de tipul *A-B-urilor*).
- paralel, profesorul va introduce textele individuale (propușe de elevi, alese prin consultarea cu profesorul și care vor forma un repertoriu individual): *fabule, poezii, povestiri*.

Pentru Cluburile școlare sau Palatele copiilor, textele pot fi dramatizate pentru a facilita abordarea textului de către elevii cu vârste mai mici (și a evita memorizarea – memorarea mecanică).

Criteriile de evaluare a situațiilor create vor fi guvernate de principiile enunțate de Jerzy Grotowski – *Cred sau nu cred* și *Înțeleg sau nu înțeleg*. Accentul nu se pune pe o „spunere frumoasă”, cu intonație, ci se va urmări povestirea (și în cazul poeziei !) întâmplărilor descrise de text. Această povestire trebuie să fie logică, coerentă, provocată de gândurile reale ale elevului (aici și acum) ce determină corporalizarea adecvată (fizicalizare).

În plus, dacă abordează texte din dramaturgia românească sau universală, profesorul de arta actorului va ține cont de un criteriu esențial: gradul de dificultate al acestora nu trebuie să depășească capacitatea de înțelegere și rezolvare a problemelor pe care o au elevii în acest moment.⁵

Elevii liceelor de specialitate trebuie să dobândească, de asemenea, capacitatea de a susține un recital (de minim 15 minute) cuprinzând fabule, poezii, povestiri și un monolog. Textele vor fi lucrate conform aceluiași principii ale dezvoltării organice:

- Gândirea efectivă, aici și acum, ținând cont de circumstanțele situației
- Implicarea autentică în situație - Eu în situația dată (și apariția subiectului personal)
- Coerența gândurilor elevului-actor în funcție de datele situației scenice (Ce spun? Cui mă adresez? Cu ce scop?)

Un exercițiu esențial, premergător introducerii textului, este **Conceptul**. Acesta trebuie exersat în cadrul atelierelor de improvizație, astfel încât elevul să dobândească capacitatea de a asuma un nou mod de gândire (și toate comportamentele adecvate ce rezultă din această asumare). Arta actorului este, în primul rând, un mod de a gândi și abia în ordine secundă un mod de a face. – *Ion Cojar*

IV. Alcătuirea unui antrenament colectiv

Fiecare profesor va formula, în funcție de necesitățile grupului, un antrenament cuprinzând exerciții specifice pentru *expresivitatea corporală și verbală*. Desigur, jocurile teatrale exersează expresivitatea trupului, iar rostirea corectă este

² Stanislavski, *Munca actorului cu sine însuși*, p. 82

„Eu sunt, în limbajul nostru arată faptul că m-am situat în centrul condițiilor născocite, că simt că mă găsesc în mijlocul lor, că exist în mijlocul vieții închipuite, în lumea lucrurilor imaginate și încep să acționez în propriul meu nume, pe riscul meu și cum îmi poruncește conștiința.”

³ Spolin, Viola, *Improvizație pentru teatru*, ediția prescurtată, 2014, p. 108

⁴ Subcapitole: *Înțelegerea copilului* – p. 321, *Principii fundamentale pentru copilul-actor* – p. 334, *Atelier pentru copii de 6-8 ani* – p. 344

⁵ Altfel, exercițiul de arta actorului va deveni un exercițiu de regie (nu mai lucrează elevul, ci profesorul). Pe de altă parte însă, elevii pot fi împărțiți pe grupuri de lucru de maxim 5 persoane, care să realizeze un proiect: să scrie un text, cuprinzând o înșiruire de situații scenice legate de un subiect coerent, să se distribuie ei înșiși și să-l joace. Rezultatul trebuie să fie un exercițiu de maxim 20 de minute.

consecința nemijlocită a unei gândiri juste; totuși, exercițiile tehnice au rol ordonator și sprijină: 1. dezvoltarea organică și creativă a individului și a grupului; 2. dezvoltarea intelectuală; 3. exprimarea emoțională și relaționarea cu ceilalți.⁶

În debutul studiului se vor aborda exercițiile de conștientizare (awareness), de energizare, apoi cele de mobilitate, apoi exerciții simple care obțin coordonarea (la persoanele aritmice sau necoordonate). Treptat, se abordează exercițiile complexe de sincronizare a individului cu grupul. Se pot utiliza exerciții specifice de încălzire din dansul contemporan, dar și dansuri populare românești, dansuri de societate, etc..

DIDACTICA SPECIALITĂȚII ARTA ACTORULUI

1. Procesul de învățământ ca relație între predare-învățare-evaluare. Caracterul formativ-educativ al procesului de învățământ:

- specificul atelierului de arta actorului – experimentarea practică, lucrul în grup, importanța procesului (succesul e rezultatul procesului și este, mai ales la acest nivel, secundar); relația de împreună-experimentare între profesor și elevi (shareing); specificul învățării artei actorului: descoperirea personală. (vezi Viola Spolin, op. cit., cap. I *Cele șapte aspecte ale spontaneității*, p. 49)
- dezvoltarea capacităților și aptitudinilor personale (atenție, memorie, concentrare, promptitudine, ritm, coordonare, sincronizare etc.) și formarea unor deprinderi legate de tehnicile teatrului (tehnicile teatrului sunt tehnicile comunicării, deci rămân tot timpul vii. – vezi Viola Spolin, op. cit., p. 61);
- exersarea relației cu publicul încă de la primele ateliere de arta actorului (publicul este chiar colegul/colegii de clasă ce participă personal, efectiv, la experiența comună);
- construirea unei ambianțe confortabile emoțional și a unei atmosfere creatoare ce pune premisele performanței;
- etapele desfășurării unui atelier: antrenament, jocuri teatrale, exerciții de improvizație non-verbale și verbale;
- organizarea și îndrumarea studiului colectiv și individual, pe un parcurs cumulativ, de la simplu la complex (fără a sări etape, pentru a nu periclita dezvoltarea organică).

În ce privește *procesul de predare-învățare-evaluare*, în arta actorului profesorul este mai degrabă un bun diagnostician, un ghid capabil să aleagă tehnicile cele mai eficiente de dezvoltare a elevului; nu „predă” profesorul, ci viața însăși, circumstanțele propuse, regulile jocului, natura umană focusată spre îndeplinirea unui scop (a unei teme). *Evaluarea* se face rareori la finalul exercițiului, forma cea mai des întâlnită fiind ghidarea prin *Indicații pe parcurs*. Aceste indicații sunt, evident, o evaluare de etapă și pregătesc evaluarea finală.

2. Proiectarea atelierului de arta actorului-demers de organizare anticipată a activității didactice:

- a. cunoașterea programei (lecturare, asimilare) în perspectiva corelării conținuturilor și a activităților de învățare cu obiectivele/competențele acesteia.
- b. proiectarea atelierului prin prisma realizării obiectivelor/competențelor cadru (realizarea unui model de proiectare pentru desemnarea activităților de învățare în care vor fi implicați elevii, a selectării resurselor celor mai eficiente).
- c. strategii didactice de realizare a conținuturilor programei, conforme cu etapele de predare a atelierului. Ordinea problemelor de studiat este stabilită de fiecare profesor în parte în funcție de necesitățile grupului, dar se va ține cont de parcursul propus de Stanislavski și concretizat de metoda Violei Spolin, exercițiile fiind, de asemenea, *adaptate vârstei elevilor*: Orientare, Senzorialitate conștientă, Relație fizică, Relație verbală (toate conduse de principiul autenticității).
- d. constituirea demersului didactic pentru realizarea unui învățământ centrat pe elev.

3. Metode și mijloace didactice specifice:

- Jocuri teatrale, exerciții de improvizație, repertoriul personal;
- Metodologia specifică atelierului de arta actorului (vezi Viola Spolin, op. cit., p. 66): Rezolvarea de probleme, Indicația pe parcurs, Echipele și prezentarea problemei, Evaluarea, Cadrul fizic al studioului de arta actorului (p. 80), Principii și Puncte de reper (p. 85).
- studiul situației simple (de la A-B-urile cu schimb de 6-8 replici date, la scene adecvate din dramaturgia românească sau universală)
- vizionarea de spectacole – modalitate de formare a capacității de selectare a valorilor artistice (a gustului artistic) și, implicit, modalitate de structurare a personalității elevului;
- corelarea studiului artei actorului cu mijloacele de expresie ale altor discipline (literatură, educație plastică, educație vizuală, design, scenografie, arta costumului, etc.).

ISTORIA TEATRULUI UNIVERSAL

1. Etape în evoluția tragediei antice grecești: Eschil (*Orestia*), Sofocle (*Antigona*) și Euripide (*Medeea*).
2. Modalități de realizare dramatică în teatrul medieval european: valoarea de generalizare a metaforei și parabolei în *mistere* și *miracole*.

⁶ vezi K.S. Stanislavski, *Munca actorului cu sine însuși: Destinderea mușchilor* – p. 132, *Dezvoltarea expresivității trupului* – p. 400, *Plastica* – p. 410, *Dicțiunea și canto* – p. 428, *Vorbirea pe scenă* – p. 450

3. Aspecte comune și particularități în teatrul renascentist: Commedia dell'arte și afirmarea actorului profesionist (Andrea Perrucci: *Despre arta reprezentației dinainte gândite și despre improvizație*); spectacolul religios, spectacolul popular și spectacolul de curte în „secolul de aur” spaniol (Lope de Vega: *Căinele grădinarului*).
4. Teatrul elisabetan și „cazul” Shakespeare: apariția profesioniștilor în teatru (actori, manageri, dramaturgi); arhitectura spațiului de joc; direcții noi de expresie teatrală prin dramaturgia lui Shakespeare – tragedie, comedie, piese istorice (*Hamlet*, *Visul unei nopți de vară*, *Richard al III-lea*).
5. Rolul clasicismului francez în dezvoltarea teatrului. Respectarea normelor în construcția dramatică: Racine (*Fedra*), Corneille (*Cidul*); revoluționarea genului comic: Molière (*Avarul*).
6. Secolul luminilor. Teoria artei actorului la Diderot (*Paradox despre actor*). Implicarea socială a teatrului – Beaumarchais (*Bărbierul din Sevilla*). Evoluție și tradiție în teatrul italian: controversa Gozzi (*Regele cerb*) și Goldoni (*Slugă la doi stăpâni*).
7. Teatrul german între politic, social și etic: Goethe (*Faust*). Refuzul normelor și elogiul iubirii în romantismul francez Hugo (*Hernani*).
8. Teatrul rusesc și contribuția lui la evoluția artei scenice: de la Gogol (*Revizorul*) la Cehov (*Pescărușul*, *Unchiul Vanea*, *Trei surori*, *Livada de vișini*) și de la Cehov la Gorki (*Azilul de noapte*).
9. De la romantism la realism, de la adevăr psihologic la expresionism: problema libertății individuale și a căutării vocației la Ibsen (*Nora*) și Strindberg (*Domnișoara Iulia*).
10. Repere majore în teatrul de expresie anglo-saxonă al secolului XX: critica socială de la George Bernard Shaw (*Pygmalion*) la „furioșii” englezi (John Osborne: *Privește înapoi cu mânie*).
11. Repere majore în teatrul de expresie anglo-saxonă al secolului XX: teatrul american de la tragedia modernă (Eugene O'Neill: *Din jale se întrupează Electra*) la drama omului în societatea contemporană la Arthur Miller (*Vrăjitoarele din Salem*) și Tennessee Williams (*Un tramvai numit dorință*).
12. Poetici ale teatrului contemporan: teatrul epic și noua tehnică de interpretare la Bertolt Brecht (*Micul Organon*); revalorificarea moștenirii lui Shakespeare și poetica spațiului gol la Peter Brook (*Spațiul gol*); teatrul ca „întâlnire magică” între actor și spectator la Jerzy Grotovski (*Spre un teatru sărac*).
13. Direcții novatoare în teatrul modern și postmodern: de la „măștile” lui Pirandello (*Șase personaje în căutarea unui autor*) și teatrul absurdului (Eugene Ionesco: *Rinocerii*) până la falimentul umanității în dramaturgia lui Beckett (*Așteptându-l pe Godot*) și intertextualismul postmodern la Heiner Müller (*Hamletmachine*).
14. Artă spectacolului în epoca postmodernă: implicare socială, cercetare, educație, interdisciplinaritate, noi tendințe în opera unor creatori reprezentativi: Augusto Boal (teatrul comunitar), Pina Bausch (teatru dans), Ariane Mnouchkine (Cirque du Soleil), Robert Wilson (teatru-imagine), Robert Lepage (teatrul multimedia). [sursa de informare pentru acest subiect: internet]

ISTORIA TEATRULUI ROMÂNESC

1. Manifestări cu caracter de spectacol în spațiul cultural românesc (obiceiuri populare cu elemente de spectacol). Rolul teatrului în constituirea statului român modern (programul *Daciei literare*) și primele spectacole în limba română pe teritoriul celor trei principate. Primele școli de teatru: Școala Filarmonică și Conservatorul Filarmonic-Dramatic (membri fondatori, profesori, programe, spectacole, elevi).
2. Direcții și reprezentanți ai școlii românești de actorie în a doua jumătate a secolului al XIX-lea: Matei Millo, Mihail Pascaly, Grigore Manolescu, Frosa Vlasto etc. Inaugurarea Teatrului Național din București - 1852.
3. Vasile Alecsandri și rolul său în constituirea unei dramaturgii naționale. Primul personaj românesc: Coana Chirița – Vasile Alecsandri (*Chirița în provincie*).
4. Drama istorică românească: teme și eroi reprezentativi la B.P. Hașdeu (*Răzvan și Vidra*); A. Davila (*Vlaicu-Vodă*), B. Delavrancea (*Apus de Soare*).
5. I.L. Caragiale – modalități și procedee comice în *O scrisoare pierdută*, *O noapte furtunoasă*, *D'ale carnavalului*. Modernitatea lui Caragiale.

6. Diversificarea genului comic în primele decenii ale secolului XX: Tudor Mușatescu (*Titanic vals*), G. Ciprian (*Capul de rățoi*), Al. Kirițescu (*Gaițele*).
7. Teatrul lui Mihail Sebastian – între comedia lirică și pragmatismul societății interbelice (*Jocul de-a vacanța; Steaua fără nume*).
8. Eroi exponențiali în dramaturgia lui Camil Petrescu (*Jocul ielelor, Suflete tari*).
9. Dimensiunea filosofico-poetică a pieselor lui Lucian Blaga (*Meșterul Manole, Cruciada copiilor etc.*)
10. Teatrul ca parabolă a existenței umane – de la D.R. Popescu (*Acești îngeri triști*) la Marin Sorescu (*Matca*).
11. „Comedia umană” în teatrul postbelic: de la Teodor Mazilu (*Proștii sub clar de lună*) la Matei Vișniec (*Angajare de clovn*).
12. Regizori români: Ion Sava, Sică Alexandrescu, Liviu Ciulei, Lucian Pintilie, Aureliu Manea, Radu Penciulescu, David Esrig, Valeriu Moisescu, Andrei Șerban, Mihai Măniușiu, Alexandru Dabija, Silviu Purcărete. [sursa de informare: vezi Bibliografie facultativă]
13. Actori români ai secolului XX. Direcții în dramaturgia românească de după 1990 – teme, stiluri, proiecte reprezentative.

Arta actorului. Bibliografie facultativă de specialitate și didactica specialității

1. Albu, Gabriel, *O psihologie a educației*, Institutul European, 2005
2. Allain, Paul și Harvie, Jen, *Ghidul Routeledge de teatru și performance*, Ed. Nemira, București, 2012
3. Appia, Adolphe, *Opera de artă vie*, Ed. Unitext, București, 2000
4. Artaud, Antonin, *Manifestele teatrului cruzimii*, în „Dialogul neîntrerupt al teatrului în sec. XX” (vol. II), Ed. Biblioteca pentru toți, București, 1973
5. Barba, Eugenio, *O canoe pe hârtie, tratat de antropologie teatrală*, Ed. Unitext, traducerea Liliana Alexandrescu, București, 2003
6. Bețiu, Mihaela, *Învățământul preuniversitar teatral. Schimbare de optică*, revista *Concept*, vol. 6/nr. 1/iunie 2013, Unatc Press; *Educația pentru cooperare. Importanța teatrului în educația generală*, revista *Concept*, vol. 8/nr. 1/iunie 2014, Unatc Press
7. Bisericanu, Mihai, *Voci și... voci*, editura ProUniversitaria, Buc., 2014
8. Boal, Augusto, *Jocuri pentru actori și non-actori*, Fundația Concept, București, 2005
9. Borie, Monique, *Antonin Artaud. Teatrul și întoarcerea la origini*, Ed. Unitext, Buc., 2004
10. Brecht, Bertolt, *Micul Organon pentru teatru*, „Scrieri despre teatru”, Ed. Meridiane, București, 1971
11. Brecht, Bertolt, *Scrieri despre teatru*, trad. Corina Jiva, Editura Univers, Buc., 1977
12. Brook, Peter, *Fără secrete, gânduri despre actorie și teatru*, Editura Nemira, traducerea Monica Andronescu, 2012
13. Cerghit, Ioan, *Metode de învățământ*, editura Polirom, Iași, 2006
14. Chiribuță, Paul, *Pledoarie pentru evoluția binomului om-artist*, revista *Concept*, vol. 1/nr. 1/2010, Unatc Press; Școala și teatrul către o posibilă și dorită reconmciere, revista *Concept*, vol. 9/2014 și vol. 10/2015
15. Ciocșirescu, Thomas, *Comunicarea în cadrul aplicațiilor teatral-educative*, revista *Concept*, vol. 7/nr. 2/dec. 2013, Unatc Press; *Conexiuni între învățare și aplicațiile teatral-educative pentru copii*, revista *Concept*, vol. 9/2014 și vol. 10/2015
16. Ciulei, Liviu, *Articole 1956-1979*, în revista *Concept*, Unatc Press, vol. 3/nr. 2/decembrie 2011 (p. 87-159)
17. Colceag, Gelu, *Rolul – partitura concretă a actorului între gând și acțiune*, revista *Concept*, vol. 4/nr. 1/2012, Unatc Press; *Note și comentarii târzii*, revista *Concept*, vol. 6/nr. 1/iunie 2013, Unatc Press
18. Covătaru, Valeria, *Cuvinte despre cuvânt*, Casa de editură Mureș, Tg-Mureș, 1996
19. Cucoș, Constantin, *Pedagogie*, editura Polirom, București, 2006
20. Darie, Bogdana, *Cunoașterea mecanismului logic specific*, revista *Concept*, vol. 8/nr. 1/iunie 2014, Unatc Press
21. Dima, Mihai, *Comunicarea*, Ed. Algos, București, 2000
22. Donellan, Declan, *Reguli și instrumente pentru jocul teatral*, Ed. Unitext, traducerea S. Stănescu și I. Ieronim, București, 2006
23. Gafton, Nicolae, *Tratat de logofonetologie și sonopoetică*, IATC, Buc., 1988
24. Gheorghiu, Mircea, *Mecanisme logice*, revista *Concept*, vol. 8/nr. 1/iunie 2014, Unatc Press
25. Ghițulescu, Mariana, *Eficientizarea metodologiei didactice prin arta actorului*, revista *Concept*, vol. 7/nr. 2/dec. 2013, Unatc Press
26. Goleman, Daniel, *Inteligența emoțională*, Curtea Veche Publishing, București, 2008
27. Goleman, Daniel, *Inteligența socială*, Curtea Veche Publishing, București, 2007
28. Gorceakov, N, *Lecțiile de regie ale lui K. S. Stanislavski. Convorbiri și note de repetiții*, trad. Petru Comarnescu și Ion Vasile Costin, ESPLA, Buc., 1955

29. Ianegic, Raluca, *Însemnări pe marginea curentului teatru-dans*, revista *Concept*, vol. 7/nr. 2/dec. 2013, Unatc Press; *Permanențe ale dansului modern*, revista *Concept*, vol. 4/nr. 1/2012, Unatc Press
30. Iliese, Anca, *Diferențe între formă și fond*, revista *Concept*, vol. 6/nr. 1/iunie 2013, Unatc Press; *Arta actorului și dezvoltarea personală*, revista *Concept*, vol. 7/nr. 2/dec. 2013, Unatc Press; *Teatrul ca instrument de racordare la realitate*, revista *Concept*, vol. 9/2014 și vol. 10/2015
31. Johnstone, Keith, *Impro for Storytellers*, Routledge/Theatre Arts Books, New York
32. Lecoq, Jacques, *Corpul poetic*, Ed. ArtSpect, Oradea, 2009
33. Mateescu, Olga Delia, *Vorbirea. Joc al identității*, 2010
34. Mihăilescu, Victor, *Competențe, atitudini, valori în învățământul teatral*, revista *Concept*, vol. 9/2014 și vol. 10/2015
35. Oprea, Crenguța L., *Strategii didactice interactive*, ed. a IV-a, ed. Didactică și Pedagogică, Buc., 2009
36. Pânișoară, Ion-Ovidiu, *Comunicarea eficientă*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Ed. Polirom, Colecția Collegium. Științele educației, Iași, 2008
37. Pânișoară, Ion-Ovidiu, *Profesorul de success, 59 de principii de pedagogie practică*, Ed. Polirom, Colecția Collegium. Științele educației, Iași, 2009
38. Pease, Allan, *Limbajul trupului*, Ed. Polirom, Iași, 1993
39. Popovici, Adriana Marina, *Lungul drum al teatrului către sine*, Ed. Anima, București, 2000
40. Robinson, Ken, *O lume ieșită din minți. Revoluția creativă a educației*, Editura Publica București, 2011
41. Roco, Mihaela, *Creativitate și inteligență emoțională*, Ed. Polirom, Iași, 2001, p. 52
42. Rotter, Sylvia, *Theatre as Education for Life*, revista *Concept*, vol. 9/2014 și vol. 10/2015
43. Sadova, Marietta, *Exercițiile artei dramatice*, Buc., 1981
44. Sălăvăstru, Dorina, *Psihologia educației*, editura Polirom, 2004
45. Schwartz, Gary, *Puterea jocului și nevoia de a te juca*, revista *Concept*, vol. 1/nr. 1/2010, Unatc Press
46. Sirbu, Mihaela, *Conceptul – Instrument de lucru în dezvoltarea personajului?*, revista *Concept*, vol. 7/nr. 2/dec. 2013, Unatc Press; *Despre „concept” și personaj*, revista *Concept*, vol. 8/nr. 1/iunie 2014, Unatc Press
47. Stan, Sandina, *Tehnica vorbirii scenice*, Ed. Didactică și Pedagogică, Buc., 1976
48. Stanciu, Carmen, *Teatru-dans – un spectacol total*, revista *Concept*, vol. 6/nr. 1/iunie 2013, Unatc Press
49. Stanislavski, K.S., *Viața mea în artă*, trad. I. Flavius și N. Negrea, Ed. Cartea Rusă, București, 1958
50. Topuzu, Liviu, *Sugestii pentru îmbunătățirea activității pedagogice în liceele cu profilul artă dramatică*, revista *Concept*, vol. 6/nr. 1/iunie 2013, Unatc Press
51. Vlad, Alex, *O teorie a minciunii*, revista *Concept*, vol. 4/nr. 1/2012, Unatc Press
52. XXX, revista **Caietele bibliotecii UNATC**, editată de Departamentul de Cercetare din cadrul UNATC „I.L. Caragiale” București, UNATC PRESS (coordonatori: conf. univ. dr. Carmen Stanciu, lect. univ. dr. Mihaela Bețiu)
53. XXX, revista **Colocvii teatrale**, editată de Centrul de Cercetare - Arta Teatrului. Studiu și Creație din cadrul Universității de Arte „George Enescu” Iași, Facultatea de Teatru, Editura Artes (redactor coordonator conf. univ. dr. habil. Anca Ciobotaru)
54. XXX, revista **CONCEPT**, editată de Departamentul de Cercetare din cadrul UNATC „I.L. Caragiale” București, UNATC PRESS (redactor coordonator lect. univ. dr. Mihaela Bețiu)

Istoria teatrului românesc și universal – Bibliografie

1. Aristotel, *Poetica*, editura Academiei RPR, traducerea D.M. Pippidi, București, 1965
2. Banu, George, *Livada de vișini, teatrul nostru*, editura Nemira, Buc., 2011
3. Banu, George, *Reforme teatruului în secolul reinnoirii*, editura Nemira, Buc., 2011 (cap. VII: Spectacolul românesc și modurile de comunicare)
4. Banu, George, *Scena modernă, mitologii și miniaturi*, editura Nemira, Buc., 2014
5. Banu, George, *Shakespeare, lumea-i un teatru*, editura Nemira, Buc., 2010
6. Banu, George, *Teatrul de artă, o tradiție modernă*, editura Nemira, Buc., 2013
7. Barthes, Roland, *Despre Racine*, ELU, București, 1969
8. Baty, Gaston și Chavance, Réne *Viața artei teatrale*, traducerea Sanda Râpeanu, editura Meridiane, București, 1969
9. Berlogea Ileana, *Teatrul și societatea contemporană*, Editura Meridiane, București, 1985
10. Boileau, *Arta poetică*, traducerea I. Marinescu, ESPLA, 1957
11. Brăescu, Ion, *Clasicismul în teatru*, editura Meridiane, București, 1971
12. Burgess, Anthony, *Shakespeare*, traducerea Sorana Corneanu, editura Humanitas, 2002
13. Călinescu, Matei, *Clasicismul*, editura Tineretului, București, 1968
14. Cristea, Mircea, *Teatrul experimental contemporan*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996
15. Drimba, Ovidiu, *Istoria teatrului universal*, editura Saeculum, București, 2000
16. Esslin, Martin, *Teatrul Absurdului*, Editura UNITEXT, București, 2009
17. Ghițulescu, Mircea, *Istoria literaturii dramatice române contemporane (1900-2000)*, Albastros, Buc., 2000
18. Horațiu, *Arta poetică*, traducerea Constantin Niculescu, ESPLA, 1959
19. Huizinga, Johan, *Homo ludens*, editura Humanitas, București, 2002
20. Mălaimare Mihai, *Masca și Teatrul de stradă*, Editura Tracus Arte, București, 2010
21. Manda, Nicolae, *Teatralitatea, un concept contemporan*, Unatc Press, București, 2006
22. Măniuțiu, Mihai, *Redescoperirea actorului*, editura Univers, București, 1985
23. Mărculescu, Olga, *Commedia dell'arte*, editura Univers, București, 1984

24. Mircioagă, Ion, *Omul obișnuit în situații normale – trei dramaturgi români contemporani*, revista *Concept*, vol. 6/nr. 1/iunie 2013, Unatc Press
25. Nistor, Ana-Maria, *Cele mai frumoase 100 piese de teatru povestite pe scurt*, editura Orizonturi, 2012
26. Nistor, Ana-Maria, *Piața teatrului*, Editura Academiei Române, București, 2014
27. Nistor, Ana-Maria, *Teatrokratia*, Unatc Press, București, 2009
28. Pandolfi, Vito, *Istoria Teatrului Universal*, editura Meridiane, București, 1971
29. Patlanjoglu, Ludmila, *La vie en rose cu Clody Berthola*, Editura Humanitas, București, 1997
30. Patlanjoglu, Ludmila, *Regele Scamator Ștefan Iordache*, Editura Curtea Veche, București, 2008
31. Patlanjoglu, Ludmila, *Richard III și crucea neîubirii*, revista *Concept*, vol. 4/nr. 1/2012, Unatc Press
32. Perrucci, Andrea, *Despre arta reprezentăției dinainte gândite și despre improvizație*, traducerea Olga Mărculescu, editura Meridiane, București, 1982
33. Petrescu, Camil, *Modalitatea estetică a teatrului*, editura Enciclopedică română, București, 1971
34. Popescu, Marian, *Scenele teatrului românesc, 1945-2004. De la cenzură la libertate*, Editura Unitext 2004
35. Saiu Octavian, *În căutarea spațiului pierdut*, Editura Nemira, București, 2008
36. Saiu, Octavian, *Beckett. Pur și simplu*, Editura Paideia, București, 2009
37. Saiu, Octavian, *Fedra, de la Euripide la Racine, de la Seneca la Sarah Kane*, Editura Paralela 45, București, 2010
38. Saiu, Octavian, *Hamlet și nebunia lumii*, Editura Paideia, București, 2014
39. Saiu, Octavian, *Ionescu/Ionesco: un veac de ambiguitate*, Editura Paideia, București, 2011
40. Saiu, Octavian, *Posteritatea absurdului*, Editura Paideia, București, 2012
41. Saiu, Octavian, *Teatrul e vis*, Editura Paideia, București, 2013
42. Toboșaru, Ion, *Contururi spectacologice*, Editura Attis, 1998
43. Tonitza-Iordache, Michaela și Banu, George, *Arta teatrului*, Ed. Nemira, București, 2005
44. Tonitza-Iordache, Mihaela, *Despre joc*, Editura Junimea, Iași, 1980
45. Vianu, Elena, *Oameni și idei*, ELU, București, 1968
46. Vianu, Tudor, *Estetica*, Editura pentru Literatură, București, 1968
47. Zamfirescu, Ion, *Istoria universală a teatrului*, vol. I, ESPLA, 1958; vol. II și III, ELU, București, 1958-1968
48. Zamfirescu, Ion, *Teatrul european în secolul luminilor*, editura Eminescu, 1981
49. Zărnescu, Maria, *Visul unei nopți de vară – un triptic al artei poetice regizorale după 1989*, revista *Concept*, vol. 4/nr. 1/2012, Unatc Press
50. XXX, *Maestri ai teatrului românesc în a doua jumătate a secolului XX*, revistă publicată la Unatc Press de un colectiv condus de prof. univ. dr. Valeriu Moisesescu și format din cadrele didactice și cercetătorii Ion Cazaban, Nicolae Manda, Gabriel Avram.